

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TARİH KONULARININ ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA GÖRE İŞLENİŞİ

*(Implementing Of Multiple Intelligence Theory in the Historical Subjects of
Social Studies)*

*Yrd. Doç. Dr. Ali YILMAZ**

ÖZET

20. yüzyılın son çeyreğinde eğitim alanında ve buna bağlı olarak öğrenme ve öğretme ortamında öğretmen ve öğrencinin rolünde bazı değişimler yaşandı. Eğitimde yeni yaklaşım ve teoriler benimsendi.

İnsanların birbirinden farklı sekiz zekâ alanlarına sahip olduğunu öne süren Çoklu Zekâ Teorisinin Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında uygulamasını göstermek amacıyla yapılan bu çalışma 2003-2004 eğitim öğretim yılı Bahar döneminde Ümraniye’de bulunan Çağrı Bey ilköğretim okuluna devam eden altıncı sınıf öğrencileri örneklem seçilerek gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya başlamadan önce aynı okulda bulunan 6/A sınıfı deney 6/B sınıfı kontrol grubu olarak belirlenmiş ve araştırmada öğretmenin özelliğinin sonuç üzerindeki etkisini en aza indirmek için dersler, iki grupta da aynı öğretmen tarafından işlenmiştir. Uygulama tamamlandıktan sonra deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilere veri toplama aracı olarak 10 sorudan oluşan çoktan seçmeli başarı testi uygulanmış, öğrencilerin bu test sonucunda elde ettikleri başarıları deney ve kontrol grupları arasında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın uygulandığı sınıfta bulunan öğrencilerin büyük çoğunluğunun dersin bu şekilde işlenmesinden memnun olduklarını belirtmeleri, öğrencilerin kendi yeteneklerini öğrenme ve öğretme ortamında kullanabilmeleri için fırsat verilmesinden hoşnut kaldıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Araştırmanın uygulama sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin zekâ özelliklerinin dersin planlanma aşamasında ve işleme sürecinde dikkate alınması öğrenci başarısını arttırmaktadır. Yine, deney grubunda bulunan öğrencilerin dersin zekâ özellikleri dikkate alınarak işlenmesinden memnun olduklarını belirtmeleri öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme ortamlarının oluşturulmasında çoklu zekâ kuramından faydalanılabileceğini göstermektedir.

*Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD.

Anahtar Kelimeler: Çoklu Zekâ Kuramı, Sosyal Bilgiler, Tarih Öğretimi, İlköğretim.

ABSTRACT

During in the last quarter of 20th centry reform movement in education and changes in teaching and learning role of the teacher and student have been done. The new aproachs and theorys have been to adopted in education

Multiple Intelligence theory claims which human beings have eight different intelligence; In order to show implementing Multiple Intelligence Theory in the historical subjects of Social Studies this study has been made on sixth grade students who have attendant in the second term of 2003-2004 academic year in Çağrı Bey primary school in Ümraniye.

Before the research, class 6A was determined as an experiment group and 6/B was determined as a control group which are in the same school. Lessons were given by same teacher for the minimazation of affects of teacher peculiarities on the result. After completed application, multiple-choice achievement–test, that included 10 questions, was applied to experiment and control group as a gathering data tool. Students achievements that were taken after the applyment was evaluated comparatively.

Majority of students that were in research class has showed their pleasurty about the teaching methods. That is important, because it shows that the students are gratified to given themselves an oportunity to use their abilities in education environment.

Acording to findings research, students achievements increase when students intelligence specialities taken into consideration in lesson planning stage and teaching period. The expressions of students, which are in experiment group, about their pleasurities for taken into considerations of their intelligency specialities in teaching period shows been able to benefitted from multiple intelligence theory for constructing student centric teaching and learning environments.

Key Words: *Multiple Intelligence theory, Social Studies, History Teaching, Primary School*

1.GİRİŞ

20. yüzyılın sonlarına doğru hızlanan teknolojik gelişmeler, bireysel ve toplumsal yaşantının her safhasında olduğu gibi, eğitim alanında da bazı değişim ve dönüşümlere sebep olmuştur. Buna bağlı olarak, şimdiye kadar, istisnaları olmakla birlikte, eğitim bilimcileri tarafından kabul görmüş belirli değerleri değiştiren veya değiştirmeye başlayan bir anlayış ve yapılanma ile karşılaşmaktayız. Artık bilginin öğrenilmesinden daha çok bilgiye götüren yolların öğrenilmesinin önemine vurgu yapılırken, aynı zamanda öğrenme/öğretmede sürecin en az sonuç kadar önemli olduğunun altı çizilmektedir. Sürekli gelişerek yenilenen bilginin var olanını öğrenmekten çok bilgiye nasıl ulaşıldığının veya nasıl üretilebileceğinin öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu yeni anlamlandırmaya paralel olarak öğrenen bireye yönelik oluşturulan yeni bakış açıları zekânın çok boyutluluğu üzerine de odaklanmaktadır. Buna göre bireyin yalnızca sözel ve matematiksel yeteneklerinin değerli kabul edildiği geleneksel anlayış terk edilerek yerine bireyin farklı yeteneklerinin de değer kazandığı çoklu zekâ anlayışı önem kazanmıştır.

Zekânın tek bir boyutta olmadığını, aksine her bireyin farklı derecelerde, çeşitli zekâlara sahip olduğunu öne süren çoklu zekâ teorisi (Vural, 2004: 232) Gardner tarafından 1983 yılında ortaya atılmıştır. Harvard Üniversitesi'nde profesör olarak çalışan Howard Gardner'ın çoklu zekâ kuramını ortaya atmasıyla geleneksel kabulle IQ olarak ifade edilen zekâ tanımı sarsılmaya başlamıştır. Gardner teorisiyle IQ diye adlandırılan zekâ tanımını redderek insanların farklı zekâ özelliklerine sahip olduklarını vurgulamaktaydı.(Çakır: 2004). Gardner'ın teorisine göre insanlarda sözel-dilsel, matematiksel, bedensel, görsel- uzamsal, müziksel, sosyal, içsel ve doğacı zekâ olmak üzere bir birinden farklı sekiz zekâ özellikleri görülmektedir (Gardner, 1983). Bu sekiz farklı özellikte ele alınan zekâ tanımı uygulamada da kendisine taraftar buldu. Teoriyi, uygulama alanında ilk sahiplenen eğitimciler oldu (Yavuz, 2002: 25). Çünkü onun teorisinde ortaya attığı zekâ özelliklerinin, öğretmenlere sınıflarındaki eğitim ve öğretim durumlarını tasarlarken bireysel farklılıkların göz önüne alınmasına katkı sağlaması muhtemeldi. Bu bağlamda, öğrenme ve problem çözmede sekiz farklı yol kullanılıp, sadece dilsel ve matematiksel zekâ özelliklerine sahip öğrenme/öğretme etkinliklerinin dışına çıkılarak, sınıf içindeki tüm bireylerin öğrenme ortamındaki etkinliklere zevk alarak katılmaları sağlanabilir. Böylece her

öğrencinin kendi sahip olduğu zekâ özelliği öğrenmenin önünde bir engel olarak değil öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir özellik olarak kullanılabilir.

Öğretmenler derslerinde eğitim durumlarını tasarlarken sınıflarındaki bireysel özellikleri de dikkate almak zorundadırlar. Bu anlayıştan hareketle öğrenme/öğretme ortamında her öğrencinin etkili olarak öğrenme etkinliklerine katılıp bilgiye ulaşmaları sağlanmalıdır. Yani sınıf ortamında geleneksel olarak ifade edilen öğretmen merkezli öğretim etkinliklerinden vazgeçilip öğrenci merkezli etkinliklere ağırlık verilmesi gerektiği görüşü yapılan araştırmalarla desteklenmektedir (Dilek, 2002). Aynı zamanda, öğrencilerin bizzat kendileri öğrenme ortamındaki etkinliklere katılmalı. Öğrencilerin kendi öğrenmelerini öğretmenin rehberliğinde yapılandırılmaları imkânı verilerek onların sadece alıcı konumunda kalmamaları sağlanmalıdır. Bunun için, öğretmenin öğretmek rolünün öğrenme ortamı hazırlayıcılığına dönüşmesi gerekmektedir (Harputlugil, 2004). Özellikle tarih konularının işlenmesinde öğretmenlerin mezkûr cümlede anlatılana benzer bir role büründüklerini söylemek zorlama bir ifade olacaktır. Çünkü genel olarak öğretmenler bu konuların işlenmesinde aktarım yöntemi ve soru-cevap tekniğinin kullanıldığı eğitim durumu dışında bir eğitim durumu tasarlamamaktadırlar. Durum böyle olunca, sözel-dilsel zekâ öğrenciler dışındaki zekâ özelliklerine sahip öğrencilerin, bu dersin işlenmesinde sürece zevk alarak katılmaları hatta dersin kendisine karşı olumlu duygular beslemeleri zorlaşmaktadır. Olumlu duyguların öğrenme sürecine pozitif katkıları olduğu bilimsel gerçeğini kabul ettiğimizde, öğrenciler kendi zevk aldıkları bir yolla zorlandıkları bir alanda bile zevkle çalışıp kolaylıkla öğrenebilirler (Yavuz, 2002:25). Eğitimciler tarafından kabul gören çoklu zekâ kuramının tarih derslerinde uygulanabilirliği son yıllarda Türkiye’de de denenmeye başlanmıştır. Bu araştırmada da bu bağlamda çoklu zekâ kuramının tarih derslerinde nasıl uygulanabileceğine cevap aranacaktır.

1.1.Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Zekâ Boyutlarının Kullanımı

Aşağıda, Gardner tarafından ortaya atılan zekâ boyutlarının Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında uygulamayı kolaylaştırabileceği düşüncesi ile öğrenci yeteneğine uygun, öğretim yöntemi ve konunun özelliklerine göre yaptırılacak örnek etkinlikler; Selçuk ve diğerleri (2003), Öztürk (2003), Gardner (2004), Vural (2004), Bümen (2004),

Turan ve Alaz (2004)'den faydalanılarak tablolar halinde, her zekâ boyutu için ayrı ayrı verilmiştir:

Tablo I: Sözel/Dilsel Zekânın Tarih Konularında Kullanımı			
Zekâ özelliğinden kaynaklanan yetenek	Kullanılabilecek Materyaller	Öğretim Yöntem ve Tekniği	Öğrencilere Yapılabilecek Örnek Etkinlikler
- Tarihi olay ve kavramları öğrenmede üstün başarı - İsim, yer ve tarihler hakkında güçlü bir hafıza - Hikâye, fıkra, şiir vb. okuma, anlatma ve yazma - Etkili dinleyebilme	- Tarih atlasları - Bulmacalar - Tarihi hikâyeler, masallar, efsaneler - Şiirler, mektuplar vb - İnternet - Günlük gazeteler - Çalışma Kağıtları	- Aktarım yöntemi ve Soru-cevap tekniği - Tartışma - İşbirlikli Öğrenme - Grup veya küme çalışması	- Tarihi olay, olgu ve kişilerle ilgili bulmacalar hazırlama - Konu ile ilgili bülten veya sözlük hazırlama - Konu ile ilgili kaynak derleme, araştırma yapma ve sözlü sunu yapma - Röportaj yapma - Hikâyeler yazma

Tablo II: Matematiksel/Mantıksal Zekânın Tarih Konularında Kullanımı			
Zekâ özelliğinden kaynaklanan yetenek	Kullanılabilecek Materyaller	Öğretim Yöntem ve Tekniği	Öğrencilere Yapılabilecek Örnek Etkinlikler
- Tarihi olayların sebep ve sonuçlarına ilişkin akıl yürütme becerisi (ilişki ve benzerlikleri algılama becerisi) - Eleştirel düşünme becerisi - Yaratıcı düşünme becerisi - Hipotez geliştirme ve test etme becerisi	- Tarih atlasları - Zaman çizelgesi - Çalışma kâğıtları - Konu ile ilgili sayısal bilgiler ve grafikler	- Beyin fırtınası - Problem çözme - Tartışma	- Tarihi olay, olguları açıklamak için neden sonuç şeması oluşturma - Zaman çizelgesi hazırlama - Geçmiş ile günümüz arasında karşılaştırma yapma - Olaylarla ilgili kavram haritaları oluşturma - Bulmacalar hazırlama

Tablo III: Bedensel/Kinestetik Zekânın Tarih Konularında Kullanımı			
Zekâ özelliğinden kaynaklanan yetenek	Kullanılabilecek Materyaller	Öğretim Yöntem ve Tekniği	Öğrencilere Yapılabilecek Örnek Etkinlikler
- Fiziksel beceri gerektiren etkinliklerde başarılı olma - Model yapma - Tarihi olayları dramatize etme - Sportif etkinliklere ilgi duyma	- Tarihi haritalar - Harita ve resim çizim aletleri - Drama ve dans kıyafetleri - Yap-boz oyun malzemeleri	- İşbirlikli öğrenme - Drama - Küme veya grup çalışması	- Sportif faaliyetlerin yoğun olarak yapıldığı illerin tarihi önemini araştırma - En sevdiği sporunun doğduğu bölgede olan önemli tarihi olayları araştırma - Tarihi şahsiyetleri taklit etme - Tarihi şahsiyetlerin uğraştıkları sporlarla ilgili bilgi toplama - Yap-boz oyunları hazırlama

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TARİH KONULARININ ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA GÖRE İŞLENİŞİ

Tablo IV : Sosyal Zekânın Tarih Konularında Kullanımı			
Zekâ özelliğinden kaynaklanan yetenek	Kullanılabilecek Materyaller	Öğretim Yöntem ve Tekniği	Öğrencilere Yapıtılabilecek Örnek Etkinlikler
<ul style="list-style-type: none"> - İnsanları tanıma ve birlikte çalışma - Rol yapabilme - uyandırabilme - Empati 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarih atlasları - Bulmacalar - Proje, model ve pano oluşturma için gerekli materyaller -İnternet -Günlük gazeteler - Çalışma Kağıtları 	<ul style="list-style-type: none"> - İşbirlikli öğrenme - Küme veya grup çalışması - Problem çözme 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarihi olayın olduğu zamanın şartlarını hayal ederek o zamanın şartlarını anlamaları için sen olsaydın ne yapardın? gibi sorular sorma - Grup halinde bir olay hakkında rapor hazırlama - Sözlü tarih çalışması yapma - Tarihi olaylarla ilgili dergi broşür oluşturma - Tarihle ilgili vakıf faaliyetlerine katılma

Tablo V : Görsel/Uzamsal Zekânın Tarih Konularında Kullanımı			
Zekâ özelliğinden kaynaklanan yetenek	Kullanılabilecek Materyaller	Öğretim Yöntem ve Tekniği	Öğrencilere Yapıtılabilecek Örnek Etkinlikler
<ul style="list-style-type: none"> - Olayları hafızada canlandırabilme - Görsel materyallere karşı ilgili olma ve hatırlaya bilme - Tablo ve grafikleri anlama ve yorumlama - Şekil ve renklere karşı duyarlı olma 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarih atlasları - Konuyla ilgili Slayd, CD, belgesel, grafik ve diyagramlar -Kavram haritası - Karikatür çizmek için gerekli malzemeler 	<ul style="list-style-type: none"> - Görsel sunu - Metafor - Kavram haritası yoluyla öğretim - Drama 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarihi olaylarla ilgili fotoğraf, resim, grafikler derleme - Tarihle ilgili okuma parçasını resmetme - Tarihi kıyafetlerle etkinlik yapma - Kronoloji hazırlama - Yap- boz haritaları hazırlama - Karikatür yapma

Tablo VI: Müziksel/Ritmik Zekânın Tarih Konularında Kullanımı			
Zekâ özelliğinden kaynaklanan yetenek	Kullanılabilecek Materyaller	Öğretim Yöntem ve Tekniği	Öğrencilere Yapıtılabilecek Örnek Etkinlikler
<ul style="list-style-type: none"> - Şarkı söyleme ve dinleme - Çeşitli müzik aletlerini çalma -Seslere karşı duyarlılık - Kendine göre besteler yapma 	<ul style="list-style-type: none"> - Çeşitli müzik aletleri - Çalışma yaprakları - Konuya uyarlanabilecek popüler şarkı veya türkü 	<ul style="list-style-type: none"> - İşbirlikli öğrenme - Drama - Küme veya grup çalışması 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarihi olayın geçtiği bölgeyle ilgili şarkı ve türküleri derleme - Moda şarkı veya türküyü tarihi olaya uyarlama - Tarihi şahsiyetler ve olaylarla ilgili türkü ve şarkıları derleme

Tablo VII: İçe Dönük Zekânın Tarih Konularında Kullanımı

Zekâ özelliğinden kaynaklanan yetenek	Kullanılabilecek Materyaller	Öğretim Yöntem ve Tekniği	Öğrencilere Yaptırılabilir Örnek Etkinlikler
-Bireysel iş yapma ve çalışma - Kendine güvenme - Zayıf ve güçlü yönlerini bilme - Kendini tanıma ve kendisiyle barışık olma - Duygu ve düşüncelerini birbirinden ayırma - Olaylarla ilgili kendine özgü düşünceler geliştirme	- Tarih atlasları - Konu ile ilgili dergi, kitap, gazete vb. materyaller - Bulmacalar - Bireysel çalışma yaprakları	- Problem çözme - Proje temelli öğrenme - Soru-cevap tekniği	- Tarihi bir konu hakkında araştırma yapma - Kişisel sunu, model ve proje hazırlama - Bireysel sözlük geliştirme - Derste işlenen konularla ilgili günlük tutma - Tarihi olayların öğrenciler üzerindeki etkilerini anlatan yazılar yazma

Tablo VIII : Doğa Zekâsının Tarih Konularında Kullanımı

Öğrenci Yeteneği	Kullanılabilecek Materyaller	Öğretim Yöntem ve Tekniği	Öğrencilere Yaptırılabilir Örnek Etkinlikler
- Doğa olay ve oluşumlarına karşı hassasiyet - Doğa ile baş başa kalmaktan zevk alma - Çevreyi korumada duyarlı olma - Bitki ve hayvanlara karşı ilgili olma	- Gezi - gözlem notları - Tarihi eserlerle ilgili resimler - Tarihi olayların geçtiği bölgelerde çekilen filimler	- İşbirlikli öğrenme - Grup veya küme çalışması - Tartışma	- Tarihi mekanlara ve müzelere geziler düzenleme - Sözlü tarih çalışması yapma - Konu ile ilgili tarihi eserler hakkında çalışma yapma - Tarihi olayların oldukları bölgelerin coğrafi özelliklerini karşılaştırma

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın uygulaması, 2004 eğitim/öğretim yılının bahar döneminde İstanbul ili Ümraniye ilçesi Çağrı Bey İlköğretim Okulu'nda gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce aynı okulda bulunan 6/A sınıfı deney 6/B sınıfı kontrol grubu olarak belirlenmiş ve araştırmada öğretmen özelliğinin sonuç üzerindeki etkisini en aza indirmek için dersler, iki grupta da aynı öğretmen tarafından işlenmiştir. Uygulama tamamlandıktan sonra deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilere veri toplama aracı olarak 10 sorudan oluşan çoktan seçmeli başarı testi uygulanmış, öğrencilerin bu test sonucunda elde ettikleri

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TARİH KONULARININ ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA GÖRE İŞLENİŞİ

başarıları deney ve kontrol grupları arasında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Uygulamanın ilk aşamasında, zekâ özelliklerine göre yapılacak etkinliklerin belirtildiği aşağıdaki tablo tahtaya yazılmıştır.

Zekâ Özelliği	Yapılabilecek Etkinlikler
Sözel- Dilsel Zekâ	Anadolu'ya ilk Türk akınları ile ilgili bir sunum veya bulmaca hazırlama
Matematiksel- Mantıksal Zekâ	Konu ile ilgili bir zaman çizelgesi hazırlama
Bedensel- Kinestetik Zekâ	Malazgirt Savaşı'nı drama şeklinde canlandırma
Müziksel- Ritmik Zekâ	Dilediğiniz bir şarkı, şiir veya türküyü Türkiye Tarihi konularına uyarlama
Doğacı Zekâ	Türklerin Anadolu'ya gelmeden önce yaşadıkları coğrafyanın özellikleri ile Anadolu'yu karşılaştırma
Sosyal Zekâ	Anadolu'da kurulan ilk Türk devletleri ile ilgili ben kimim oyunu oynama
İçsel Zekâ	Türklerin Anadolu'yu yurt edinmeleri sırasında yaşayan biri olduğunuzu hayal ederek bir günlük tutma
Görsel Uzamsal Zekâ	Anadolu'ya yapılan Türk akınları ile ilgili harita çizme veya akın yollarını çizme

Tahtaya çizilen yukarıdaki tabloya göre öğrencilerin kendi isteklerine veya sahip olduklarına inandıkları zekâ özelliklerine göre gruplar oluşturmaları sağlanmıştır. Aynı zamanda grupların tahtada yazan etkinlikler dışında etkinlik yapabilecekleri belirtilmiştir. Yukarıda belirtilen zekâ özelliklerine göre gruplar oluşturulduktan sonra gruplara yapacakları çalışmalar için 30 dakikalık bir süre verilmiş ve bu süre zarfında öğretmen gruplar arasında dolaşarak yardım talebinde bulunan gruplara gerekli rehberliği yapmıştır. Öğretmen tarafından yapılan yönlendirmelerde Dilek (2002)'nin uygulama bölümünden faydalanılmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında gruplar hazırlamış oldukları etkinlikleri sıra ile sunmuşlardır. Aşağıda verilen örnek etkinlikler araştırmanın uygulandığı 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Türklerin Anadolu'yu Anayurt Edinmeleri Konusunun çoklu zekâ kuramında belirtilen zekâ özellikleri dikkate alınarak işlenmesiyle ilgili ve örnek olarak verilen bu etkinliklerin hepsinin sunumu sınıf içinde grup üyeleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Her grubun yapmış olduğu etkinliği sınıf

içinde sunması, yapılan her etkinlikten sınıf içinde bulunan tüm öğrencilerin faydalanmasına imkân vermiştir.

2.2. Çoklu Zekâ Kuramının Tarih Konularına Uygulama Örnekleri

Örnek 1: Sosyal zekâsının geliştiğini söyleyen öğrencilerin oluşturduğu grup tarafından yapılan ben kimim? Oyunu ile ilgili örnek etkinlik aşağıda verilmiştir.

Ben Kimim?

Alparslan'ın Komutanlarından biriyim ve onunla 26 Ağustos 1071 yılında olan Malazgirt Savaşına Katıldım. Savaştan sonra Alparslan'ın emri ile Kemah ve Erzincan'ı fethettim. Fethettiğim bu yerlerde Mengücek Devleti'ni kurdum. Gürcüler ve Bizanslılar ile savaşarak sınırlarımı genişlettim.

Örnek 2: Müziksel zekâsının geliştiğini söyleyen öğrencilerin oluşturduğu grubun konuya uyarladıkları Murat Kekili'nin 'Bu Akşam Ölürüm' adlı şarkısı aşağıda verilmiştir.

Bu akşam Tuğrul Bey olurum

Beni kimse tutamaz

Bizanslılar tutamaz, Gürcü kralı tutamaz

Bir uçurum gibi düşerim

Pasinler'in üstünden

Beni kimse anlamaz

Bir akın yaparım, Bizanslıları tuzağa düşürürüm

Bizanslılar beni tutamaz

Artık ben de Anadolu'da yaşarım

Bizanslıların düşlerinde büyürüm

Kâbusu olur ölürüm

Bizanslılar beni tutama

Örnek 3: Sözel- dilsel zekâsının geliştiğini söyleyen öğrencilerin oluşturduğu grup tarafından yapılan çengel bulmaca verilmiştir.

Sorular;

Anadolu'ya ilk akınları gerçekleştiren Türk Beyi

Anadolu'nun kapılarını Türklere açan savaş

Anadolu'nun kapısını Türklere açan komutan

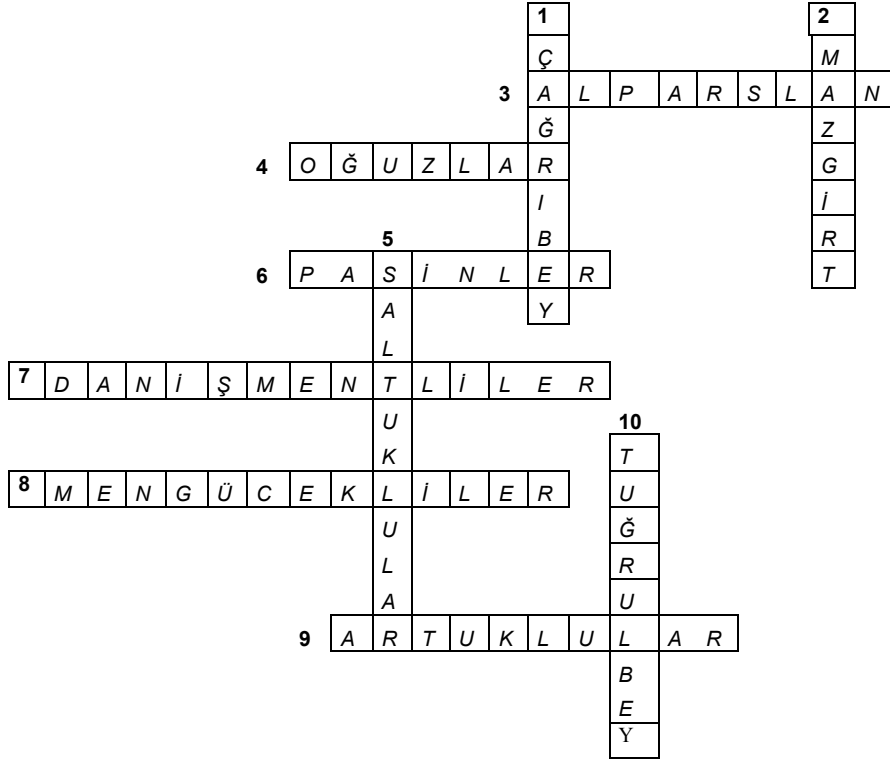
Anadolu'ya yerleşmek amacıyla gelen Türklerin ismi

Malazgirt Savaşından sonra Erzurum ve çevresinde kurulan Türk beyliği

Selçuklular ile Bizans arasında 1048'de olan savaşın adı

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TARİH KONULARININ ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA GÖRE İŞLENİŞİ

Malazgirt Savaşı'ndan sonra Sivas ve Malatya civarında kurulan Türk beyliği
Malazgirt Savaşı'ndan sonra Erzincan ve Kemah civarında kurulan Türk beyliği
Malazgirt Savaşı'ndan sonra Hasankeyf ve Mardin civarında kurulan Türk beyliği
Çağrı Bey'in kardeşinin ismi

Örnek 4: Matematiksel- mantıksal zekâlarının geliştiğini söyleyen öğrencilerin oluşturduğu grup tarafından hazırlanan zaman çizelgesi aşağıda verilmiştir.

Anadolu'ya İlk Türk Akınları	1015	İlk Türk akıncıları Çağrı Bey'in emrinde Doğu Anadolu'ya girer.
Pasinler Savaşı	1048	Tuğrul Bey emrindeki kuvvetleri ile Bizans ve Gürcü kuvvetlerini Pasinler Savaşı'nda yendi.
Malazgirt Savaşı ve Anadolu'nun Kapısının Türklere Açılması	1071	Alparslan komutasındaki Selçuklu ordusu sayıca kendinden fazla olan Bizanslıları yendi.

Anadolu'da Kurulan İlk Türk Devletleri	1092	Sivas, Tokat ve Çorum civarında Danişmentliler Beyliği kuruldu.
	1092	Erzurum ve çevresinde Saltuklular Beyliği kuruldu.
	1101	Hasankeyf, Harput ve Mardin civarında Artuklular Beyliği kuruldu.
	1118	Erzincan ve çevresinde Mengücekliler beyliği kuruldu.

Örnek 5: Sosyal zekâsının geliştiğini söyleyen öğrenciler ile bedensel zekâlarını geliştirdiğini söyleyen öğrencilerin, hazırlayıp oynadıkları dramadan örnek diyaloglar aşağıda verilmiştir,

Alparslan : Haydi oğlum! Haydi hey be, bunu da geçtik. Böylece birinci olduk. (bu sahnede Alparslan otağında atari oynamaktadır ve oynarken konuşur) Vezirim bu oyunu çok sevdim, adı ne bunun?

Vezir I : Formula I diyorlar sultanım, Bizans küffarı icat etmiş.

Alparslan : Ya demek öyle şu Ferrariyi de geçebilseydik.

Vezir II : Gazanız mübarek olsun sultanım

(Bu sırada Alparslan'ın cep tlf. Çalar)

Alparslan : Alo. Ne. Ya demek öyle

Vezir II : Hayrola! Sultanım canınız sıkıldı.

Alparslan : Sıkıldı ya vezirim. Arayan Malazgirt'teki ordu komutanımızdı.

Vezir II : Ne söyledi?

Alparslan : Büyük bir Bizans ordusu üzerimize doğru geliyormuş. Tez elden bir tedbir düşünmek gerek. (Vezir'e dönerek) durumumuz nedir?

Vezir I : Biliyorsunuz Sultanım şu an Halep'teyiz. Ordumuz Mısırdaki bulunan Fatimiler üzerine sefere hazırlanıyor. Anadolu'da az sayıda askerimiz var.

Alparslan : Bu durumda Mısır'a sefere çıkamayız. Buyruğumdur. Bütün ordu hazırlansın Anadolu'ya dönüyoruz. Anadolu'yu yurt tutmak için Bizans'ı yenmemiz gerekmektedir.

Vezir II : Mevlâm yardımcımız olsun Sultanım. Münasip görürseniz önce Urfa-Musul üzerinden Azerbaycan'a geçelim, oradaki kuvvetleri de alıp Malazgirt'e ulaşalım.

Alparslan : Uygundur. Tez hazırlıklara başlansın.

3. BULGULAR VE YORUM

Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının işlenmesinde, çoklu zekâ kuramında belirtilen zekâ boyut veya özelliklerinin dikkate alınmasının en önemli avantajı sınıf içinde bulunan öğrencilerin tümüne etkinliklere katılma fırsatı vermesidir. Bu araştırmanın uygulama sürecinde de sınıf

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TARİH KONULARININ ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA GÖRE İŞLENİŞİ

İçinde bulunan öğrencilerin hemen hemen tamamının grup olarak sunacakları etkinliğin hazırlanması için çalışmalara doğrudan katıldıkları gözlenmiştir. Bu da doğal olarak, dersin sadece sözel-dilsel zekâsı gelişmiş öğrencilerin merkeze alınarak işlenmesini önleyerek, diğer zekâ özellikleri gelişmiş olan öğrencilerin de ders içi etkinliklere katılımlarını arttırmıştır. Öğrencilerin zekâ özelliklerinin dikkate alınarak öğrenme ve öğretme ortamının hazırlanması, öğrencilere zekâ özelliklerine göre bir öğrenme fırsatı sağlandığı için onların bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarında daha iyi bir öğrenme gerçekleştirebilmelerine fırsat vermektedir. Nitekim bu uygulamalı araştırma sonucunda, deney ve kontrol gruplarına bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyindeki sorulardan oluşan 10 soruluk çoktan seçmeli testteki sorulara deney grubundaki öğrencilerin 'doğru' cevap verme oranı kontrol grubundan yüksek çıkmıştır. Bu testteki sorulardan en az beş tanesini doğru cevaplayan öğrenciler başarılı sayılmıştır. Aşağıdaki tabloda, çoklu zekâ kuramında belirtilen zekâ özellikleri dikkate alınarak ders işlenen deney grubu ile aktarım yöntemi ile ders işlenen kontrol grubunun başarı oranları verilmiştir.

Gruplar	f	Beş ve daha fazla soruya doğru cevap verenlerin oranı	Sekiz ve daha fazla soruya doğru cevap verenlerin oranı
Deney grubu	36	% 77.78	% 36.11
Kontrol grubu	38	% 63.16	% 21.05

Tablo incelendiğinde, deney grubunda beş ve daha fazla soruya doğru cevap veren öğrencilerin sayısı 28 (% 77.78) iken kontrol grubunda bu sayı 24 (%63. 16) olarak görülmektedir. Yüzdeler oranlarına göre deney grubunda bulunan öğrencilerin başarı oranı kontrol grubundaki öğrencilerden daha yüksektir. Bundan da anlaşılacağı gibi deney grubunda bulunan öğrenciler kontrol grubunda bulunan öğrencilere oranla daha başarılıdır. Yine aynı testten 8 ve daha fazla soruya doğru cevap veren öğrencilerin sayısı deney grubunda 13 (%36.11) iken kontrol grubunda bu sayı 5 (%21.05) çıkmıştır. Sonucun böyle olmasında, deney grubunda sınıf içinde bulunan tüm öğrencilerin bireysel yetenek ve özellikleri dikkate alınarak ders işlenmesi ve uygulamada tüm öğrencilere etkinliklere katılma fırsatının verilmesinin

etkili olduğu söylenebilir. Dilek (2002, 2007) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında da öğrenci yeteneklerinden öğrenme ortamında faydalanılmasının öğrenmeye olumlu yönde katkı sağladığı tespit edilmiştir. İki araştırmanın sonuçlarına göre ise öğrenci yeteneklerinin öğrenme ortamında kullanılmasının gerektiği gerçeği açık bir şekilde görülmektedir.

Araştırmanın uygulandığı sınıfta bulunan öğrencilerin büyük çoğunluğunun dersin bu şekilde işlenmesinden memnun olduklarını belirtmeleri, öğrencilerin kendi yeteneklerini öğrenme ve öğretme ortamında kullanabilmeleri için fırsat verilmesinden hoşnut kaldıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın uygulama sonucunda elde edilen yukarıdaki bulgulara göre öğrencilerin zekâ özelliklerinin dersin planlanma aşamasında ve işleme sürecinde dikkate alınması öğrenci başarısını arttırmaktadır. Yine, deney grubunda bulunan öğrencilerin dersin zekâ özellikleri dikkate alınarak işlenmesinden memnun olduklarını belirtmeleri öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme ortamlarının oluşturulmasında çoklu zekâ kuramından faydalanılabileceğini göstermektedir.

Araştırmanın uygulandığı sınıfta bulunan öğrencilerin büyük çoğunluğunun dersin bu şekilde işlenmesinden memnun olduklarını belirtmeleri, öğrencilerin kendi yeteneklerini öğrenme ve öğretme ortamında kullanabilmeleri için fırsat verilmesinden hoşnut kaldıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Çoklu zekâ kuramı temelli başka çalışmalarda da benzeri şekilde olumlu sonuçların alındığı görülmektedir. (Çakır: 2003, Dilek: 2007, Bümen: 2001).

4.2. Öneriler

Uygulamalı olarak yapılan bu araştırma sonucunda ulaştığımız bulgular ışığında aşağıdaki önerilerde bulunabiliriz;

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TARİH KONULARININ ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA GÖRE İŞLENİŞİ

Sınıf içinde bulunan tüm öğrencilerin öğrenme ve öğretme ortamında yapılan etkinliklere katılımlarının sağlanması için çoklu zekâ kuramından faydalanılmalıdır.

Özelde Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri genelde ise tüm öğretmenlerin zekâ özelliklerine göre hangi etkinliklerin yaptırılabilceğini öğrenmeleri onların kuramdan faydalanmalarını kolaylaştıracaktır. Çünkü işlenecek konunun özelliklerine göre yapılabilecek etkinliklerin tahtaya yazılması, öğrencilerin yapabileceklerine inandıkları etkinliklerin yapılacağı gruba dâhil olmasını sağlayacak. Bu da öğrencilerin kendi zekâ özelliklerine uygun bir öğrenme gerçekleştirmelerine olanak sağladığı gibi öğrencinin zekâ özelliğini doğru tespit edemeyeceği kaygısıyla kuramdan faydalanmaktan çekinen öğretmenlerin bu çekincesini ortadan kaldıracaktır.

Öğrencilerin bireysel kapasite/yeteneklerine karşı olan farkındalık düzeyini artırıp geliştirmek için çoklu zekâ kuramından faydalanılmalıdır. Çünkü öğrenciler grup çalışması yaptıkları süreç içinde bir birleriyle yapmış oldukları tartışma ve sonuçta ortaya koydukları ürün, onların sahip oldukları yeteneklerin farkına varmalarına ve kendilerine olan güvenlerinin artmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

- Bümen, T. (2004). *Okulda Çoklu Zekâ Kuramı*. Ankara: Pegem A yayınları.
- Bümen, T. (2001). *Gözden Geçirme Stratejisi ile Desteklenmiş Çoklu Zekâ Kuramı Uygulamalarının Erişi, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara. YÖK Dökümantasyon Merkezi Tez No. 100466.
- Çakır, İ. (2003). *Designing Supplementary Activities for the Sixth Grade Learners through Multiple Intelligences Theory*, Doktora Tezi, Ankara.
- Çakır, İ. (2004). “Eğitimde yeni bir yaklaşım: Çoklu zekâ kuramı”, *Eğitimbilim*, 73. <http://www.egitimbilim.com/makaleler1.htm>
- Dilek, D. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrencilerin Yeteneklerine Dayalı Konu Merkezli Öğretim (Dursun Dilek) Tekniği*, Yayınlanmamış Ders Notu.

- Dilek, D. (2007). "Using a Thematic Teaching Approach Based on pupil's Skill and Interest in Social Studies Teaching", *International Journal of Historical Learning, Teaching and Research* 7/1, Heirnet. <http://centres.exeter.ac.uk/historyresource/journal13/Dilek,%2008.pdf>.
- Gardner, H. (2004). *Zihin Çerçevesleri Çoklu Zekâ Kuramı*. (Çev. E. Kılı.). İstanbul: Alfa yayınları.
- Harputlugil, M. (2004). "Bir Çoklu Zekâ Kuramı Uygulaması". <http://ilkogretim-online.org.tr>. (Erişim tarihi 26 Mart 2005).
- Öztürk, C. (2003). "Çoklu Zekâ Kuramı". C. Öztürk ve D. Dilek (editörler). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Selçuk, Z., Kayılı, H. ve Okut, L. (2003). *Çoklu Zekâ Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Turan, İ. ve Alaz, A. (2004). "Çoklu Zekâ Kuramının Coğrafya Öğretiminde Uygulanabilirliği". *I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi 15-17 Mayıs 2003 İzmir*. Ankara: MEB Yayınları
- Vural, B. (2004). *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yavuz, E. K. (2002). *Eğitim ve Öğretimde Çoklu Zekâ Teorisi ve uygulamaları*. Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.